

Bogvennen's spørgeskema juni 1971

Det har gennem længere tid ligget redaktionen på sinde at undersøge, hvilken genklang dens linie i de senere år har vundet hos tidsskriftets læsere, og derfor udsendtes med juni-hæftet et spørgeskema, hvor læserne kunne give udtryk for mening om såvel udstyr som indhold: interesser og tilfredshed eller utilfredshed med tidsskriftet.

Af disse spørgeskemaer blev 132 returneret til redaktionen på trods af de uheldige omstændigheder omkring udsendelsen. Besvarelserne giver udtryk for, at langt de fleste af Bogvennens læsere er interesserede i et vidtfavnende spektrum indenfor emnet bogvæsen. For dog at få et indtryk af besvarelsernes indhold blev besvarelserne inddelt i to interessegrupper, der skulle kunne afspejle nogle hovedtendenser; men selv dette har skabt vanskeligheder. De valgte interessegrupper er: nutidig bogproduktion (24 besvarelser) samt boghistorie og bibliofili (42 besvarelser). Skønt denne gruppering skulle danne det størst mulige modsætningsforhold, er der besvarelser i et antal af 66, der ønsker artikler fra begge disse udvalgte emnekredse. Da det netop har været redaktionens hensigt så vidt muligt at dække *alle* grene af bogvæsen, er det tilfredsstillende at konstatere, at denne opfattelse så åbenbart deles af en overvejende del af Bogvennens læsere.

1. Besvarelser der koncentrerer sig omkring *nutidig bogproduktion*. 24 besvarelser.

Er De stort set tilfreds med Bogvennen?	Ja: 10 Nej: 2 Nogenlunde: 11
Hvordan læser De Bogvennen?	Det meste af nummeret nogenlunde hurtigt efter modtagelsen: 9 Spredt senere læsning: 14 Hyppig senere læsning: 0
Foretrækker De Bogvennens udstyr?	1965-67: 5 1968-70: 2 1971-73: 12 Årbøger: 0

2. Besvarelser der koncentrerer sig omkring *boghistorie og bibliofili*. 42 besvarelser.

Er De stort set tilfreds med Bogvennen?	Ja: 25 Nej: 6 Nogenlunde: 10
Hvordan læser De Bogvennen?	Det meste af nummeret nogenlunde hurtigt efter modtagelsen: 30 Spredt senere læsning: 10 Hyppig senere læsning: 2
Foretrækker De Bogvennens udstyr?	1965-67: 11 1968-70: 8 1971-73: 12 Årbøger: 6

3. Besvarelser der udtrykker ønske om artikler om såvel *nutidig bogproduktion* som *boghistorie og bibliofili*. 66 besvarelser.

Er De stort set tilfreds med Bogvennen?	Ja: 50 Nej: 0 Nogenlunde: 15
Hvordan læser De Bogvennen?	Det meste af nummeret nogenlunde hurtigt efter modtagelsen: 45 Spredt senere læsning: 15 Hyppig senere læsning: 4
Foretrækker De Bogvennens udstyr?	1965-67: 12 1968-70: 9 1971-73: 31 Årbøger: 2

Til forståelse af ovenstående statistik må det bemærkes, at en del af de der har tilbagesendt spørgeskemaet ikke har besvaret alle spørgsmål.

For at få en tendens i svarene på hvordan man læser Bogvennen, har vi kun medtaget besvarelser på „spredt eller hyppig senere læsning“, når man ikke samtidig har besvaret „det meste af nummeret nogenlunde hurtigt efter modtagelsen“ bekræftende.

I de tilfælde, hvor svar angående Bogvennens udstyr har omfattet to af de tre muligheder, har vi medregnet begge muligheder. Som årsag til at man netop har valgt de pågældende ni hæfters

udstyr angives hovedsageligt disse grunde: 1965-67: den typografiske udformning og tilrettelæggelse i sin helhed; 1968-70: at de er trykt af Poul Kristensen; 1971-73: at hæfterne er beskåret. I den forbindelse må det nok siges at være bemærkelsesværdigt, at 8 har udtrykt ønske om en tilbagevenden til årbogsformen på trods af at det ikke var medtaget i spørgeskemaet.

I forbindelse med gruppe 2 kan man gøre følgende interessante iagttagelse: I almindelighed antager man, at der er nogen sammenhæng mellem bibliofili og boghistorie, det er derfor en overraskende stor mængde (ca. en fjerdedel) af dem, der er interesserede i emnet bibliofili, som tilsyneladende ikke har interesse for boghistorie; et lignende antal med interesse for boghistorie viser ingen interesse for bibliofili.

Af de 132 besvarelser fremgår det, at 45 lader Bogvennen indbinde. 10 har benyttet Erik P. G. Olsens indbindingstilbud for 1965-67, medens henholdsvis 6 og 11 har benyttet Erik P. G. Olsens og Anker Kysters Eftf.s tilbud for 1968-70. Af de resterende 28 har en overvejende del selv indbundet Bogvennen. At disse tal ligger i overkannten set i relation til det samlede medlemstal ses af, at Erik P. G. Olsen i alt har indbundet ca. 100 ekspl. af årgangene 1965-67 og 42 ekspl. af 1968-70; Anker Kysters Eftf. har indbundet godt 100 ekspl. af årgangene 1968-70.

Ved en gennemgang af besvarelserne under ét har følgende artikler hyppigt været nævnt blandt dem, der har vakt særlig glæde: S. Arthur Svensson: *Allhelms Förlags bokhistoriska samling* 1965-67 s. 137, Erik Dal: *Ekman-auktionen* 1965-67 s. 200, K. F. Plesner: *Min Karen Blixen-samling* 1965-67 s. 213, Erik Dal: *NB-klubben* 1965-67 s. 284, James Moran: *Stanley Morison* 1968-70 s. 29, artiklerne af og om Steen Eiler Rasmussen 1968-70 s. 50-73, Halvor Durban Hansen: *Norske bokbestrebelse i 50-60-årene* 1968-70 s. 149, M. Borup: *Johannes V. Jensens bibliotek* 1968-70 s. 187. Bent Juel-Jensen: *Eksemplaret* 1968-70 s. 286 og Chr. Ejlers og Erik Ellegaard Frederiksen: *Bøger på Skrivemaskine* 1971 s. 25. Men karakteristisk nok for besvarelsernes forskellighed har en del af disse artikler også været blandt dem, man ikke fandt interessante.

Et citat som det følgende er et udmærket udtryk for den gennemgående positive holdning til Bogvennen, som besvarelserne afdækker. „Jeg blev interesseret i at være medlem af Forening for Boghaandværk, da jeg opdagede, at man der var i gang med publikationsserien „For Bogvenner“, og det har særlig glædet mig i tidens løb at modtage bøger som „Forargelsens Huse“, „K. V. Engelhardt“ og „Det trykte ord“. Mit behov er viden og synspunkter om, vejledning i og gerne smagsprøver på eksperimenter med tryksagsfremstilling, og når De spørger om Bogvennen, så har f. eks. artiklerne om Den grafiske Højskole, om og af Steen Eiler Rasmussen, om læselighed, om nodesætning, om venstre og højre, og så den nyudkomne om Bøger på Skrivemaskine fænget særligt. Men når det er sagt, kan jeg iøvrigt ikke sige, at resten var uinteressant, om end der er artikler, jeg aldrig havde opsøgt, om jeg ikke havde fået dem ind ad døren alligevel (om Hans Bogbinder var den russiske Gutenberg f. eks.).“

Som det fremgår af statistikken, var der også enkelte med en stærkt kritisk holdning, der enten lå på linie med den kritik, Knud H. Ditlevsen gav udtryk for på Københavnsafdelingens møde 20.10.1970, optrykt i Bogvennen 1971 hæfte 1 s. 42, eller som tværtimod dadlede redaktionen for i for høj grad at negligere bogsamlerens interesser.

Endelig skal nævnes, at der er adskillige virkelige gode forslag til artikler, som redaktionen yderst taknemmelig for og som den i den kommende tid vil søge at realisere.

Det er vort håb, at De af ovenstående har fået et indtryk af resultatet af vor lille opinionsundersøgelse. Selvom en redaktion ikke blankt kan lade sig lede af sådanne tilkendegivelser, vil de dog indgå i vore overvejelser, i lighed med de ønsker og mål vi iøvrigt måtte have om at være med til at præge en udvikling. Redaktionen har været meget glad for, at mange har givet sig tid til at tilbagesende skemaet, og tager det som et godt tegn på, at det arbejde den har påtaget sig ikke er helt omsonst. Navnene på vinderne af de 8 flasker portvin blev offentliggjort i hæfte 2, 1971.

Steen Stegeager Hansen

To guldmedailler

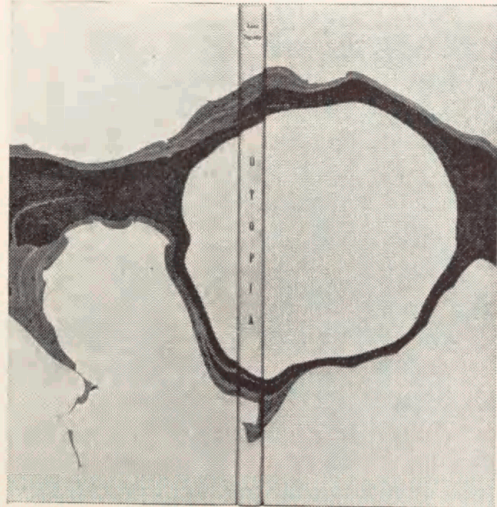
Bogbindercentret i Ascona i Schweiz er kendt også af mange af FfB's medlemmer i kraft af Ole Olsens initiativ og energi, og både han og andre danske har udstillet og arbejdet i Centro del bel libro. En nydannelse indenfor dette spændende centers aktivitet er indstiftelsen af Prix Paul Bonet, en åben konkurrence, der skal finde sted med nogle års mellemrum, og som er opkaldt efter den franske mester Paul Bonet, som desværre afgik ved døden, 82 år gammel, kort før prisen første gang blev uddelt 14. maj 1971.

Ca. 35 bogbindere deltog i konkurrencen om Bonet-prisen og modtog den elegante medaille i moderne design (guld, sølv eller bronze). Vore landsmænd holdt sig ikke tilbage. I kategori I, deltagere under 40 år, placeredes Ole Lundberg, Bjørn Ebbesen, Ole T. Jensen, Ole Olsen, Preben Bech og Hans-Kristian Biller, i kategori II, over 40, Jens E. Hansen og Knud Erik Larsen. Nogle af de uddelte medailler var for enkeltdiscipliner (teknik, forgyldning, formgivning og originalitet), men i hver kategori uddeltes 3 medailler som „Gesamtpreis“.

Og her var det altså, at Jens E. Hansen fra Århus og Ole Lundberg fra Bogbinderfagskolen i København løb af med gullet for henholdsvis den ældre og den yngre deltagerkategori. Lundberg havde indbundet Hans Erni: Afrika, en bog i tværkvart, på hvis grønne bund spydspidser i sorte og brune nuancer lægger sig over hinanden. Man ser med glæde dette bind på en international førsteplads, for ganske vist er det eksklusivt

og vanskeligt i teknikken, men det synes dog at repræsentere en sejr for den moderate danske smag, når man sammenligner det med de orgier af overforgyldning, relief, bogfremmede materialer osv., der i udlandet ofte er forbundet med det høje trav i helbindets verden, og som sandelig heller ikke manglede blandt denne konkurrences herlige bind.

Ud fra dette synspunkt er Jens E. Hansens førsteplads dog endnu mere imponerende. Hans bind er nemlig en lille oktav, Lise Togeby's pjece om Thomas More's Utopia, som i Viggo Naae's Scripta-serie ledsagede udgaven af dette værk. Og det er såmænd „bare“ et Rubow-bind med eget bakkemarmor som overtræk og forsats. Bunden er meget lys, hvorefter mønstret gennem flere

nuancer hæver sig til en ikke særlig mørk brunviolet kulør.

Da jeg så, at de to medailler var givet i hver sin kategori, troede jeg først, at det var en helbinds- og en papirbinds-kategori. Men Utopia slog altså simpelthen en række stuur stuur numre ud, uanset disses teknik. Vore bogbindere vinder så mange konkurrencer, at vi ikke orker at berette om alle. Prix Paul Bonet er dog vel hidtil det mest ærefulde resultat for faget og dets bedste udøvere. Vi glæder os.

Erik Dal

Fra hovedbestyrelsen

Hovedbestyrelsesmøde afholdtes den 21. december 1971.

Efter de i maj ændrede love konstituerede hovedbestyrelsen sig med forlagsboghandler *Jokum Smith* som formand, bogtrykker *Poul Rosendahl*, Esbjerg, som næstformand og litograf *V. O. Permild* som kasserer.

De øvrige af afdelingerne valgte medlemmer er: Fagleder, dr. phil. *Erik Dal*, forlagsboghandler *Christian Ejlers*, faktor *Tage Hansen*, Århus, rektor *Preben Kirkegaard*, overbibliotekar *Johs. Tang Kristensen*, Nørresundby, bogtrykker *Viggo Nielsen*, Århus, bogbindermester *Ole Olsen*, overbibliotekar *Torkil Olsen*, Odense, bogtrykker *Louis Rasmussen*, Ringkjøbing, bogtrykker *Torben Smistrup* og bogtrykker *Henry Thejls*.

Til forretningsudvalget valgtes bogbindermester *Ole Olsen* og overbibliotekar *Torkil Olsen*.

Til publikationsudvalget valgtes bibliotekar *Per Højholt* og overbibliotekar *Torben Nielsen*. Udvalget består foruden ovennævnte af dr. phil. *Erik Dal* (afgår 1/1-1973), grafiker *Bent Rohde* og bogtrykker *Poul Kristensen*, Herning. Grafiker *A. Grandjean* afgår nu.

Bogvænnens redaktion. Dr. phil. *Erik Dal* fratræder, hvorefter redaktionen består af forlagsboghandler *Christian Ejlers*, grafiker *Erik Ellegaard Frederiksen*, bibliotekar *Steen Stegeager Hansen* og forlagsredaktør *Erik C. Lindgren*.

Komiteen for årets bedste bogtryk. Genvalgt blev bogtrykker *Børge Christensen*, fabrikant *Hans Christensen*, dr. phil. *Erik Dal*, litograf

V. O. Permild og bogtrykker *Henry Thejls*. Nyvalgt blev grafiker *Birgit Sylvaander*.

Komiteen for årets bedste bogbind. Fhv. overlærer *Jens Olsen* ønskede at fratræde, og der udtales en varm tak for hans mangeårige arbejde som komiteens sekretær. Desuden fratræder faglærer *Johs. Hyltoft*, arkitekt *Erik Morthorst* og guldsmed *Karen Strand*. Komiteen består herefter af bogbinder *Jens Brinklund*, faglærer *Ole Lundberg* (sekretær), arkitekt *Ibi Trier Mørch* (nyvalgt), antikvarboghandler *C. F. Simonsen* og bogbindermester *Erik B. Thomsen*.

Udvalget for Klareboderne 10. Efter nyvalg består udvalget af forlagsboghandler *Christian Ejlers*, grafiker *Austin Grandjean*, fhv. personalechef *Gunnar Ipsen*, litograf *V. O. Permild* og forlagsboghandler *Jokum Smith*.

Børnebogsudvalget. Det vedtoges at ophæve udvalget.

Sekretariatet. Fhv. personalechef *Gunnar Ipsen* meddelte, at han ønskede at fratræde som sekretær senest i slutningen af 1972. Forretningsudvalget drøfter sagen.

Publikationer. På grundlag af publikationsudvalgets beretning drøftedes foreliggende planer. Nærmere kan meddeles i nr. 5.

Budget for 1972 blev forelagt i kladde og viderebehandles af forretningsudvalget.

Klareboderne 10. Fuldstændig restaurering og istandgørelse udvendig og indvendig er f. t. økonomisk uoverkommeligt. Restaurering af facaden er igangsat. Herudover tilsigtes det at anskaffe varmeovne, bringe sanitære forhold i orden samt foretage snedker- og malerarbejde. De samlede udgifter anslås til ca. 84.000 kr., der dækkes af Sonningfondens tilskud, prioritetslån og opsparat fond.

Afdelingerne. Formændene aflagde beretning. De af afdelingerne vedtagne love behandlede.

Kontingentet. En forhøjelse drøftes til efteråret.

Medlemssituationen. Sekretæren meddelte, at der i 1971 var fragået 320 og indmeldt 106 medlemmer.

Biblis 1970

I denne årgang af *Biblis* er Föreningen för Bokhantverks formand, *Georg Svensson*, atter i forgrunden med en omfattende og central artikel om et af bogkunstens store navne. I 1967 skrev han om *Aubrey Beardsley*, i 1968 om *Maillol*, begge disse store artikler er omtalt i *Bogvennen* 1968-70 (s. 108 og s. 176); i 1969 bidrog *Georg Svensson* kun med et mindre bidrag om *Carl Larssons* Lenngren-illustrering, men som nævnt tager han i 1970-årbogen igen fat på en udtømmende beskrivelse af en enkelt, betydende bogkunstners hele værk, *Adolf Hallmans* bogillustrationer.

Adolf Hallman, der af mange danskere sikkert opfattes som 'en af vore egne', var ikke desto mindre svensk, men opholdt sig i København gennem store dele af 20'rne og 30'rne, hvor han bl. a. tegnede til *Politikens Magasin*; hans danskhed understreges da også af, at han er omtalt i *Weilbachs Kunstnerleksikon*; men først og fremmest var *Adolf Hallman* kosmopolit, han levede skiftevis i Sverige, Norge, Danmark, Frankrig, Italien, Belgien, Holland og USA, dog således at de centrale temaer i hans kunst hentes i Danmark, Frankrig og Sverige.

Georg Svensson placerer i sin store artikel *Hallman* i en kunstnerisk sammenhæng og gennemgår ret udførligt hele hans bogproduktion, både når han optræder som forfatter/tegner (*På Boulevard Europa, 1929, Paris under 4 årstider, 1930, Express till och från Paris, 1932, Litteratur i Maria Galante, 1936, Köpenhamn, 1944, New York, 1956*) og når han illustrerer andres værker (fx.: *Frich: Boken om tobak, 1934, Hjalmar Söderberg, Förvillelser, 1938, Maupassant, Boule de suif, 1941, Gerald, Toi et moi, 1946, og Mannen och kärleken, 1949, Höga visan, 1960*).

Georg Svenssons artikel er selvfølgelig rigt illustreret, ikke blot med *Hallmans* egne tegninger, men også med eksempler på værker af kunstnere, hos hvem *Hallman* har hentet inspiration, fx. *Juan Gris, Raoul Dufy og Henri Matisse*; en dansk læser kan i den forbindelse ikke lade være med at bemærke slægtskabet mellem *Hallman, Arne Ungermann og Sikker Hansen* – eller er der snarere tale om et fælles slægtskab mellem disse

Adolf Hallman: Litteratur i Maria Galante, 1936.

tre kunstnere og de nævnte franske? Her er der stof til en helt anden artikel!

Ligesom *Georg Svenssons* artikel om *Adolf Hallman* velsagtens er motiveret af ønsket om i tide at opgøre dennes kunstneriske bo, *Hallman* døde i Rom i 1968, er også journalisten og grafikerens *Ann-Louise Risbergs* artikel om *Charles Gl. Behrens* begrundet i dennes død i 1965.

Charles Gl. Behrens var oprindeligt hollænder, udsendt til Stockholm som korrespondent for *Nieuwe Rotterdamse Courant*, men ved krigens udbrud kom han i landflygtighed og blev derved uden eksistensgrundlag som journalist; herved blev bogtrykkerkunsten beriget med endnu en amatør, idet *Behrens* nu skabte sig et levebrød ud af sin dybe interesse for bøger og typografi; i fortsættelse af sin færdighed som tegner og sit journalistiske kendskab til de grafiske fag lod han sig uddanne på *Skolan för bokhantverk*. *Behrens* påbegyndte sin nye karriere med en beske-

den stilling hos Nordisk Rotogravyr og afsluttede den som en af Sveriges mest fremragende bogtilrettelæggere. Af Ann-Louise Risbergs rigt illustrerede artikel fremgår tydeligt den omhu, fantasi og fornemmelse for fagets muligheder, som hans bøger udviser, og som hyppigt bragte dem blandt årets „25 utvalda böcker“; oplysende for en dansk læser er måske også, at ånden i mange af Behrens gengivne værker kan lede tanken hen på Viggo Naaes typografi.

Om vandmærker handler en artikel af Gösta Liljedahl, der er ansat ved det svenske rigsarkiv; artiklen er oplysende på mange måder, dels fordi den mere generelt fortæller om vandmærker og papirfremstilling, især fra en historisk synsvinkel, og dels fordi den redegør for den allernyeste vandmærkeforskning, der som en historisk hjælpevidenskab kan tjene til datering af gamle dokumenter og tryksager; metodens muligheder er i artiklen illustreret ved at referere diskussionerne i forbindelse med dateringen af et omstridt Gutenberg-tryk, Missale speciale Constantiense, og det berømte Vinlandskort.

Biblis 1970 rummer endvidere en artikel af Tell G. Dahllöf om *Sueco-Americana*, svensk-amerikanske bøger og tryksager, der bærer vidnesbyrd om den store udvandring i forrige århundrede.

Afsluttende skal om denne meget læseværdige årgang af Biblis oplyses, at den kan erhverves ved at tegne medlemskab af *Föreningen för Bokhandverk*, Box 5039, 102 41 Stockholm; kontingent er s.kr. 40,00.

CE

Til side 134:

Lige så lydløs som Fiskens Aftensang, men næppe lige så venlig, er flg. digt af Jens Baggesen fra 1819. Det bærer digterkongens initialer som titel og er sikkert en kronologisk „skildring“ af Oehenschlägers værker:

A.O.

- * * * * - * * * -

- * * - - * -

- - - - * - -

- - - - -

Jeg citerer efter antologien *Digte til Oehenschläger* gennem to århundreder (1970), som slutter med et konkretistisk digt over ordet Adam opsat i timeglasfacon, forfatter Klaus Rifbjerg.

Erik Dal

Dan Turèll

Dan Turèll (f. 1946) har udgivet otte bøger på egne forlag, deraf fire dupliserede: „40 ark“, „40 linier“ (1969) og „Manuskripter I & II“ (1970), én håndskreven: „Changes of Light“ (1970) og tre grafiske cut-up bøger: „Occult Confessions“, „Speed of Light“ (1970) og „The Total-Copy System“ (1971). Han har siden fået udgivet tre bøger på officielle forlag, „Områder af skiftende tæthed og tomhed“ (Rhodos 1970), „Bevægelser formålsløst cirkulende“ (Arena 1971) og „Manuskripter om hvad som helst“ (fotosats, Arena 1971). Hans lidet bemærkede forfatterskab er af Poul Borum blevet betegnet som „et yderst eksklusivt forfatterskab af fantastisk begavede, nærmest neurologiske tekstfragmenter“. Den artikel Bogvennen bringer er et koncentrat af en tale, forfatteren i februar 1970 holdt for elever på Den Grafiske Højskole.

Per Højholt

Per Højholt, f. 1928 i Esbjerg, er en af de mest markante forfattere i den yngre generation. Han er student fra Esbjerg Statsskole og uddannet bibliotekar 1931. Lærer ved Askov Højskole, 1953-55 bibliotekar i Esbjerg, 1955-62 i Gentofte, 1962-65 afdelingsbibliotekar i Søllerød. Han har siden 1965 ernæret sig som forfatter, konsulent og højskolelærer samt anmelder ved Aarhus Stiftstidende. Han debuterede 1949 med digtsamlingen „Hesten og solen“ og har siden udgivet en lang række digtbøger og essaysamlinger, bl. a. „Skrift på vind og vand“ (1956), „Poetens hoved“ (1963), „Provinser“ (1964), „Min hånd 66“ (1966), „Show“ (1966), „Cezannes metode“ (1967), „Turbo“ (1968), „+1“ (1969) og „6512“ (1969), „Punkter“ (1971).

Artiklen i dette nummer er skrevet på opfordring af redaktionen, som et eksempel på hæftets tema.